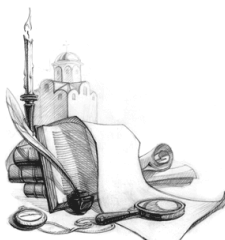

Збірка наукових праць
ПРОСВІТИТЕЛІ ТА СПОВІДНИКИ
ПОДІЛЬСЬКОЇ ЗЕМЛІ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

до 1020-річчя Хрещення Русі
15-річчя Хмельницької єпархії УПЦ

з благословення
Високопреосвященнішого АНТОНІЯ
Митрополита Хмельницького і
Старокостянтинівського

30 жовтня 2008 р.
м. Хмельницький

Голови редакційної колегії:
Високопреосвященніший Антоній,
митрополит Хмельницький і Старокостянтинівський
Білий Л.Г., директор Хмельницького інституту МАУП

Редакційна колегія:

Барабаш-Тимофієва О.П., завідувач відділом соціально-виховної роботи ХІ МАУП; *Гундерук Л.М.,* кандидат психологічних наук, завідувач кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін ХІ МАУП; *Дацюк О.А.,* завідувач кафедри українського православ'я і теології ХІ МАУП, секретар Хмельницької єпархії УПЦ; *Причишин С.М.,* викладач кафедри українського православ'я і теології ХІ МАУП; *Парандій В.О.,* старший викладач кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін ХІ МАУП.

Рецензенти:

Земський Ю.С., кандидат історичних наук, доцент. (Хмельницький національний університет)
Трембіцький А.М., кандидат історичних наук. (Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України Національної академії наук України)

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького інституту
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол №2 від 15 жовтня 2008 р.)*

Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Просвітителі та сповідники Подільської землі: історія та сучасність». – Хмельницький: Видавництво Хмельницького інституту МАУП, 2008. – 100 с.

До даного видання включені доповіді та тези доповідей, а також додаткові матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Просвітителі та сповідники Подільської землі: історія та сучасність», яке відбулося 30 жовтня 2008 року у м. Хмельницькому на базі Хмельницького інституту МАУП.

Для науковців, викладачів, учителів, студентів та усіх, хто цікавиться вітчизняною культурою та історією.

Зважаючи на свободу наукової думки редакційна колегія не редагувала матеріали. За зміст статей несуть відповідальність автори.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом
Хмельницький інститут МАУП, 2008
© Автори статей

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

<i>Високопреосвященніший Антоній, Митрополит Хмельницький і Шепетівський. Хмельницька єпархія – погляд в історію та сучасність.....</i>	4
<i>Білий Л., директор Хмельницького інституту МАУП. Християнські цінності в освіті і вихованні.....</i>	10

ДОПОВІДІ

<i>Синицын В. О целостном восприятии исторических аспектов и источников изучения духовной жизни региона.....</i>	12
<i>Блажевич Ю. Високопреосвященніший Іоаникій (Никифорович-Полонський) та його діяльність по відродженню православ'я Поділля в кінці XVIII – на початку XIX ст.....</i>	14
<i>Білошицький С. Криза духовних основ та світоглядних орієнтирів сучасного українського суспільства.....</i>	20
<i>Івановська Т. Митрополит Володимир: пастир, вчитель, патріот.....</i>	29
<i>Кньовець С. Церква і патріотизм.....</i>	30
<i>Холодюк Г. Митрополит Вінницький і Могилів-Подільський Макарій. Його життя-служіння церкві.....</i>	34
<i>Єсюнін С. Храми військового відомства міських гарнізонів Подільської губернії наприкінці XIX – початку XX ст.....</i>	37
<i>Єфимчук М. Бакотський Свято-Михайлівський печерний монастир.....</i>	44
<i>Пісоцький Р. Християнський храм, біблійські свідчення. Історія храмовбудівництва на Сході та у Київській Русі.....</i>	45
<i>Дацюк О. Протоіерей Михайло Якимович Орловський – дослідник давньої Подолії.....</i>	50
<i>Різничок Т. Всесвітнє значення трудів Св. Рівноапостольних Кирила та Мефодія в розвитку основ слов'янської писемності.....</i>	54
<i>Шматлай О. Св. Князь Ярослав Мудрий і його бібліотека.....</i>	60
<i>Козельська Г. Святий преподобний Нестор літописець – перший християнський письменник Київської Русі.....</i>	66
<i>Причишин С. До 70-ти річчя мученицької смерті першого вікарного Єпископа Проскурівського Валеріана (Рудіча) – новомученика Поділля.....</i>	73
<i>Олійник В. Релігійні свята в контексті виховання у практиці церковнопарафіяльних шкіл Київської й Подільської губерній (кінець XIX ст. – початок XX ст.).....</i>	78
<i>Барабаш-Тимофієва О., Парандій В. Християнські цінності як основа виховання молоді у сучасній українській родині.....</i>	83
<i>Митягина С. Религиозные мотивы и искания в жизни и творчестве Этель Лилян Войнич.....</i>	87
<i>Шиманська О. Погляди В.В. Зеньковського в контексті гуманістичних тенденцій сучасної педагогіки.....</i>	93

Барабаш-Тимофієва Олена
завідувач відділом соціально-виховної роботи
Хмельницького інституту МАУП
Парандій Валентина
старший викладач кафедри психології та соціально-гуманітарних
дисциплін Хмельницького інституту МАУП

ХРИСТІЯНСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РОДИНІ

Формування гармонійної, духовної особистості є важливою метою і в той же час необхідною умовою розбудови української держави. Саме тому процес розв'язання проблеми духовної культури підростаючого покоління був і залишається пріоритетною перспективою сучасного виховання, побудованого на принципах гуманізму і демократизму, зорієнтованого на національні, загальнолюдські духовні цінності та культурні традиції.

У системі духовних надбань української родини особливе місце посідають християнські цінності, у яких відбиваються вироблені протягом тисячоліть норми організації життя окремої особистості, котрі мають неабиякий вплив на її життєву компетентність і самоактуалізацію, що проявляється, в першу чергу, у прагненні людини до самовдосконалення, самоочищення, жертвовності, формуванні гуманних якостей і поглядів на стосунки з людьми, з соціумом, з природою [12]. У всі часи свого існування християнство мало позитивний вплив на формування устрою української родини на ціннісних засадах, що, в першу чергу, орієнтувало людину на цнотливість і чистоту стосунків між чоловіком і жінкою, відповідальність за виховання дітей, їх рівність перед вищим законом. Церкві належить заслуга подолання полігамії, наложництва, багатоженства, сваволі батьків по відношенню до дітей і чоловіків по відношенню до жінок у створенні і розриві шлюбних стосунків, що існували в Україні-Русі в дохристиянський період [4], [5].

В українській родині протягом віків під впливом християнства склалась відповідна система виховання, яка в сучасній науці отримала характеристику традиційної і котра хоч і не уникла багатьох негативних впливів з боку політики тоталітарної влади, все ж таки не була до кінця нею зруйнована і викоренена.

Довголітнє відчуження українців від життя Церкви виявило повною мірою нерозуміння деяких християнських законів людьми, їх духовне невігластво, хибність позицій у сприйнятті абсолютних цінностей, що вимагає особливої уваги з боку громадськості. Ці процеси, що відбуваються у духовному житті нації, знаходять відбиток у житті і шуканнях підлітків, які тільки готуються вступити у доросле життя і котрим потрібен той життєвий стрижень, який би визначав їхній світогляд і ставлення до життя [10].

У ставленні до майбутнього виявляється усвідомлене чи неусвідомлене прагнення до ідеального. Хоча образ майбутнього скоріше

відображає сьогоденні проблеми, потреби, цінності та інтереси підлітків, перспективи їхнього розвитку [11].

Уявлення дітей про майбутнє – свого роду ключ до їхнього духовного життя, аналіз якого дає можливість визначити перспективи розвитку підростаючого покоління, його сьогоденні інтереси, потреби, очікування. За даними дослідження, що провів К.О. Журба, ст. науковий співробітник Інституту проблем виховання Академії педагогічних наук України, найважливішими пріоритетами у житті сучасних підлітків є:

1.Родинні цінності (23,3 %):

- родина є найбільшою цінністю у житті (19,2 %);
- любов до усіх членів родини (6,4 %);
- родинне благополуччя (3,8 %);
- повага до усіх членів сім'ї (2,6 %);
- здоров'я усіх членів родини та відповідальність за власні вчинки

перед нащадками (по 1,3 %).

2.Валеологічні цінності (14,1 %):

- цінності здоров'я (14,1 %).

3.Релігійні та гуманістичні цінності (73,9 %);

- віра в Бога (10,2%);
- прагнення до вічного життя (1,3 %);
- щастя (5,2 %);
- дружба, чесність, прагнення високої мети, оптимізм (по 3,8 %);
- любов (2,6 %);
- доброчинність, готовність прийти на допомогу, справедливість,

надія, працелюбність (по 1,3 %);

5.Інтелектуальні цінності (3,8 %):

- досягнення знань (3,8 %).

6.Прагматичні цінності (3,9 %):

• життєвий успіх, добробут (по 1,3 %). Сюди належать і прагнення лише насолоджуватися життям (1,3 %).

Всього 78 висловлювань – 100 % [7].

Дослідження показало, що християнські цінності, вкорінені в мораль і духовну культуру української родини, становлять основу її духовного життя і займають важливе місце у світосприйнятті сучасних підлітків, дають дитині духовне спрямування, допомагають зрозуміти своє призначення, оберігають від впливу темних сил, застерігають від спокус, визначаючи вірний шлях у житті. Тоді як неувага до духовної сфери життя людини веде до деформації у суспільному і культурному житті соціуму, тому на сьогодні ми зобов'язані зробити все необхідне для формування духовної культури у підростаючих покоління, адже від їх виховання залежить, майбутнє нації і нашої країни.

Християнська традиція є домінуючою темою в житті нашого народу. Українці протягом століть дотримувались християнських норм життя і завжди були релігійними, що дозволило їм створити високу духовну культуру. Український теолог Б.Гудзяк відзначає, що християнство постало головним джерелом фундаментальних етичних і моральних ідей та цінностей

нашого народу [6]. Церква, яка ще в епоху Київської Русі посіла місце основного носія культури і мистецтва нашого народу і залишалась ним тривалий час, регламентувала доброзичливі норми стосунків між людьми, виховуючи глибокі почуття поваги молоді до старших, дітей до батьків, милосердя, патріотичні почуття тощо. Г.Вашенко вважав, що до революції 1917 р. головними чеснотами українців були глибока релігійність, стриманість у словах і поведінці, працелюбність, цнотливість, гостинність, патріотизм, високий естетизм життя, дружба, повага до старших, повага до жінок, правдивість, щирість, скромність, стриманість [2]. Такі ж людські вади, як гордість, заздрощі, лицемірство, пияцтво, лихослів'я засуджувались християнством. Зміст християнської моралі подає Велика книга людства – Біблія в трьох аспектах. Перший – це вже перераховані християнські чесноти.

Другий аспект – плоди дарів Духа Святого: любов, радість, спокій, терпіння, доброта, милосердя, віра.

Третій аспект – 10 Божих заповідей, у перших чотирьох з яких заповідається любов до Бога, а в останніх шести – любов до ближніх (шануй батька й матір; не вбивай; не будь розпусний; не кради; не свідчи неправдиво па ближнього свого; не будь заздрисним) [1].

Напрошується питання, яким чином ознайомлювати дітей зі змістом Біблії, учить жити за християнськими законами, оскільки освіта в Україні носить світський характер. На наш погляд, є кілька шляхів прилучення дітей до християнської моралі. Звичайно, головна роль у цій справі належить сім'ї, оскільки сама вона виховує дитину всім укладом і життя, своєю духовно-моральною атмосферою, багатством і теплотою стосунків, у ході яких дитина успадковує і активно трансформує певні ціннісні установки, стереотипи мислення, способи поведінки, життєві ставлення до оточуючого світу і самої себе. Окрім того, родина є те її фундаментальною цеглинкою суспільства, показником його моралі, людяності. Здорова християнська родина є скарбницею правдивих цінностей, носієм і плекальницею традицій [8].

Нині сім'я, поряд з проблемами економічного характеру, переживає кризу духовності. Зникають такі цінності, без яких вона не може існувати, – подружня вірність, взаємоповага, втрата цінності жіночності і мужності, а також материнства і батьківства.

Однією з основних проблем сучасної родини є послаблення сімейних стосунків, ролі сім'ї у вихованні дітей. Ця проблема виникає як через економічні фактори, так і через прогалини у знаннях батьків щодо виховання дітей. Причому ці знання мають стосуватися не лише педагогіки і психології, але й релігійного виховання дітей, зокрема, бути спрямованими па засвоєння молодим поколінням норм християнської моралі.

Великий вплив на формування емоційно-психологічного клімату сім'ї, тої однією з важливих умов виховання морально-етичних якостей у дітей, справляє спільне сімейне святкування родинних урочистостей і християнських свят (наприклад, Різдва Христового, Великодня тощо).

Зауважимо, що такі традиції, як зустріч всієї родини за столом, вшанування найстарших у роду (носити вечерю дітям до своїх близьких

родичів па Святвечір) дають можливість дитині, підлітку досягнути їх не тільки на емпіричному рівні, але й задовольняють ще не усвідомлену дитячу потребу в теплих людських взаєминах, спілкуванні з дорослими “на рівних”, чого так прагнуть підлітки. Дитину не направляють па добрий вчинок – лише дають можливість виправлятися а найкращому з правил поведінки – у принесенні добра, усмішки, почуття вдячності [3].

Одним із шляхів залучення підростаючого покоління до норм християнської моралі є вивчення Біблії в недільних школах, які працюють при церквах, духовних семінаріях тощо. Цей шлях “спрацьовує” в тій ситуації, коли батьки з повагою ставляться до релігії, християнства зокрема, бажають, щоб їхні діти опановували Біблію, але самі ще не досить релігійні чи ознайомлені з Біблією недостатньо, принаймні для того, щоб пояснювати її дітям [9]. Досить часто батьки, позитивно налаштовані на прийняття дитиною віри в Бога, саме через дитину самі приходять до віри. Це с особливо актуальним у паш час, калі діти значно легше йдуть до Бога, ніж їхні заідеологізовані в недалекому минулому батьки.

Насамкінець хочеться нагадати слова видатного класика вітчизняної педагогіки К. Ушинського, який у своїй відомій статті “Про народність в суспільному вихованні” сказав про християнство таке: “Є лише один ідеал досконалості, перед яким схиляються всі народності, це ідеал, який подає нам християнство. Все, чим людина, як людина, може і повніша бути, передається цілковито в божественному вченні, і вихованню залишається лише, передусім всього і в основу всього, укорінити вічні істини християнства” [13].

Ця теза з абсолютним підтвердженням того, що християнська мораль – надійний і вірний дороговказ у вихованні сучасних дітей.

Список використаних джерел та літератури:

1. *Біблія*, або Книги святого письма Старого й Нового заповіту. – Об’єднання біблійних товариств, 1980. – 296 с. 2. *Ващенко Г.* Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава, 1994. – Т.1. – С. 138. 3. *Воропай О.* Звичаї нашого народу: етнограф. Нарис: У 2 т. – К., 1991. 4. *Головащенко С.* Історія християнства: Курс лекцій: навч. посіб. – К., 1999. – 352 с. 5. *Грушевський М.* З історії релігійної думки на Україні. – К., 1992. – С.82. 6. *Гудзяк Б.* Українське релігійне життя впродовж перших п’яти років незалежності // Україна і новий світовий порядок, 1991-1996. – Оттава: Оттавський університет. – С. 49-72. 7. *Журба К.* Вплив християнських цінностей на формування духовної культури підлітків у сучасній сім’ї. – К., 2003. 8. *Культура і побут населення України: навч. посібн.* / Наулко В., Артюх Л., Горленко В. – К., 1993. – 288 с. 9. *Митрополит Іларіон.* Виховуймо родини свої в християнських чеснотах // Віра й культура. – Вінніпег, 1957. – Число 3 (39). – С. 5. 10. *Митрополит Іларіон.* Мої проповіді. – Вінніпег. Інститут дослідів Волині, 1973. – 115 с. 11. *Соціальні проблеми становища сільської родини в умовах розбудови незалежної України.* – К., 1998. – 152 с. 12. *Слободянюк П.* Українська церква: історія руїни і відродження. – Хмельницький, 2000. – 266 с. 13. *Формування творчої особистості засобами етнопедагогіки: Метод, рекомендації* / Укл. С.К. Стефанюк. – К., 1995. – 176 с. 14. *Ушинський К.* Твори: В 6 т. – К., 1954. – Т.2. – 163с.